

[Lacav.], *expiació* [Lacav.]; *expiatori*. *Pietista* [1868, *SLitCosta*], copiat de l'al. *pietist*; *pietisme* [id.].

CPT.: *Piamàter*, ll. *pia mater*, pròpiament 'mare protectora'; *piamatral*.

1 A propòsit d'aquesta qüestió es pot encara puntualitzar que els escriptors més independents i lliures de prejudicis mostraren resistència a la imposició de *despietat* i fins *pietós*, que si figuren en llurs edicions és molt més per la imposició d'ignars correctors de cat., o la intrusió d'impressors indiscrets, que per cap impuls propi. Em consta del meu pare, que sobretot en els passatges més eloqüents o més intensament pensats, s'oposà a tan pedantesca censura: «Aquesta dona té una complexitat de sentiments que la disposen --- perquè assoleixi una alta espiritualitat. L'home *despiadat* que deshonra a una noia i la fa mare, i abandona després a la dona i al seu fill, desconeix la dignitat humana ---», «el *despiadat* sacrifici de mi mateix ---» (*La Vida Auster*, II, § 4, 140; *Hores d'Amor S.* II, p. 40): així en els autògrafs i des de la 1.ª ed. (encara que li ho canviaren en alguna) (*Vi. Aust.* II, § 3, 129.20; vi, § 6, 334).

PIEZÒMETRE, compost amb el gr. *πιέζω* 'jo com-primeixo'. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*.

CPT. paral·lels: *Piezoelectricitat*; *piezocristallització*. *Simpiezòmetre*.

Pífia, *piñiada*, *piñar*, *pífol*, *pifoler*, *piñre*, V. *pipa*

PIGA, junt amb *pic* 'taqueta minúscula', *pigallat* 'clapat de claps petits' i *pigota* 'verola', és probablement emparentat amb el cast. *peca* 'piga petita', i sens dubte equiparat amb els oc. dial. *pija* i *pigalh* etc. 'menes de piga' i els arag. *picueta* 'verola' i *picatoso* 'pigós', i en fi l'angl. *peck* 'pic, taqueta'; mots que semblen ser de la mateixa família que el verb *picar-se* 'fer-se petits forats, començar de corcar-se', cast. *pica-do de viruelas*, angl. *to pick* i *to peck* id.; procedents tots ells d'una onomatopeia com la que ha donat el verb *picar*, que degué expressar primer la idea de 'pegar un cop', després la de la taca que així es produeix i en fi la d'altres taques comparables; el nostre mot és també en definitiva el mateix que el cat. ant. *piga* 'garsa', i el seu original ll. *PĪCA*, primera anticipació de la nostra família, amb la qual està enllaçada per les taques i colors variats de la garsa, i el mateix que el de l'ocell *pigot*, que té -g- com *piga* (si bé amb variant *picot*) però que es basa en el *picar* constant del *pigot*. □ 1.ª doc.: *piga* 'garsa' fi S. XIII; *pic* adj. 'pigallat', mj. S. XIII; tant *piga* 'taca' com *pigota* 'verola', S. xv.

«Enviàns don Ferrís de Liçana una carta en la qual nos enviava desafiar e --- un missatge del rey dels Tartres, e dixem Nós que d'açòns teníem Nós per pus ahontats, car --- nos era venguda carta del pus alt rey del món, de gran amor, e don Ferriç nos acuyndava: que Nós no érem veats d'anar a estar, car Nós solíem pendre grua e avoçtarda, mas pus ell tant ho

vol, iré a estar: que pendré coloms e *pigues*», Jau-me I (Ag., 457, § 458): *anar a estar* 'anar a parar per a caça petita' mentre que l'altra és caça d'altura i de moviment; hi ha comparació implícita del rey de Tàrtaria amb els grans ocells, i amb els ocellets compara Ferrís, anunciant que el caçarà o castigarà. *Piga* és la garsa, com en llatí *PĪCA*. *AlcM* en troba un altre testimoni en un ms. del S. xv. En llengua d'oc pertany a la llengua comuna dels trobadors, i en francès *pie* resta fins avui el nom de la garsa. En llatí *PĪCA* consta com a nom de la garsa, fins en els autors de llenguatge vulgar: «in aditu --- stabat ostiarius --- super limen cavea pendeat aurea, in qua *pica* varia intrantes salutabat», on Petroni, com veiem, no deixa de posar de relleu el color vari, les coloraines, pròpies de les garses (*Cena Trimalchionis*, 28.9).

Se'n deriva l'adj. *pic* oc. ant. «pie, noir et blanc; changeant, inconstant», que també trobem en els nostres poetes antics: «lo cordó, / car no fo vertz, descoloratz ne *pics* / --- me dreç' us cors enics», Cerverí, 61/101.8; «Escariòth fo apellats / e er' infant asats gaylarts: / blancs e *pics* era l'infant forts, / son cors e ls cabeyls avja roigs», *Lleg. Rim. Sevilla*, v. 94. Encara avui *pigo* adj. en l'aragonès del NE. «de color blanco y negro» (Arnal Cervero, *Vocab. de Alquézar*, s. v.).

Tot i ser *piga* una cosa insignificant, ja en tenim dades en el S. xv: el *D'Ag.* cita en el seu vol. I (p. 190) «barbs e *pigues*» en un text del S. xv; *AlcM* el troba en dos mss. de la mateixa centúria; i les *Receptes* del valencià Mestre Joan, de l'any 1466, també el porten, en context ben clar, si bé sembla que vacillen entre *piga* i *pica*: «Recepta per a levar les *piques* de la cara: --- Unta-te-n sovent ab oli de nous --- serà feta pus bella cara que per muda puxa ésser feta, que no lexa *piga* ni pany» (*BABL* VII, 426-7): car realment sembla que hi ha tal forma valenciana amb -c-: «*pica*: peca o manzilla de cara; *piques*: pecas», Sanelo, 1° 114, per més que no la registrin CROs ni Escrig 1851, ni MGAdea, però correspon a la -c- del cast. *peca* i d'altres formes que veurem. «Treien *pigues* i altres veròles o bonyes en los angonals», Jer. Pujades (1601-5, vol. I, 1° B, 122r^o, p. 26).

Si ajuntem les directes amb les dels derivats, en tenim dades de tot el domini lingüístic: en el Princ. és mot d'ús general: des de Barcelona i costa oriental fins al cim dels Alts Pirineus: *piges* pl. a Esterrí de Cardós (1934 etc.). «*Pigatós*: celsius, lentiginosus» en el val. JnEsteve (*LiEleg.*, 0-8-4); «E lo dit compte és hom de baxa statura, gros ab lo coll curt; ab cara *pigardosa*, u<l>ls gas<s>sos, ab cabelladura llarga e molt ro<s>sa», notícia barcelonina de 1461, que Pere Jn. Comes publica amb aquesta variant en el *Libre de coses assenyaldades* (Bna. 1584, p. 168) i els *Novells Ardits* (II, 310) en la variant *pigartosa* conté docs. anteriors, en part del S. xv. Derivat de forma que ens recorda la del men. *pigar*, -da: «Déu mus guard d'ove(i)a *pigarda*», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 283), mall. *pigard*, -da (*AlcM*). A Mall. *pigat*, i aplicat a la verola (anem a gaudir de veure *pigota*): «Ratat» «li